

öykü deneme şiir öykü deneme şi

HÜZÜN MEKTUBU

Ecz. Selami MUMCU

Mehmet'in başeczacılıktan yegane avantajı ikide bir görev çıkartıp, Ankara'ya gitme olanağıydı. Yine böyle bir görevli tatil dönüşü havaalanında Mehmet'in uçağının inmesini beklerken karısı Ayşe, ben, Göğüs Hastanesinin eczacısı Hüseyin, benim bir türlü gelmeyen derecemi Bakanlıktan çıkartabilirdiye Mehmet'e rakı içirmek sözünü ne zaman yaparız diye konuşuyorduk. Ayşe her zamanki gibi; «— O geniş çevresi etkin olsa bizim batıya tayinimiz çıkardı» diye Doğu'dan kaçma özlemini dile getirirken Mehmet gözüktü. Yüzünde Ankara'nın kaçamak akşamlarının dinlenmişliği ile Ayşe'yi öperken biz zorunlu olarak Hüseyin'le uçağı seyrettik. (Ama Mehmet'le öpüşürken Ayşe bizi seyretti.)

Mehmet gülererek;

«— Senin iş tamam» dedi ve ekledi: «Hoca birde bombam var.»

«— Mehmet artık sen şu bomba, dinamit işlerini bıraksan, yaşın geçti.»

«— Yok bu başka bomba.»

«— Nasıl bomba?»

«— Lâtif bomba.»

Yeni dönmüş olmasa Mehmet'in bu cevabına Ayşe kızacaktı ya neyse «Ya sabır» çekti.

«— Anlaşıldı hatun işi. Eğer Ayşe'nin yanında anlatamıyorsan yazarak ver» diye Hüseyin çok sivri bir öneri getirdi, Mehmet sonunda;

«— Bizim hastaneye yeni bir eczacı tayin etmişler. Hem de bayan...» deyince ben;

«— Olamaz!» diyebildim, Emine, Hüseyin hep bir ağızdan;

«— Kim?» diye sordu. Baktık konu uzuyor ve meraklı, Mehmet;

«— Yolda konuşuruz» dedi, Bindik arabaya.

Ayıptır söylemesi ben İstanbul mezunu olduğum için tanımazmışım. Mehmet'in, Hüseyin'in, Emine'nin Ege'den sınıf arkadaşları Hüzün atanmış. Hüseyin;

«— O burada yapamaz» dedi, kestirdi attı.

öykü deneme şiir öykü deneme şi

Zaten fazla kalmayacakmış. Üniversiteden «zorunlu tahliye» olunca Hüzün, Bakanlığa başvurmuş. Abisinin arkadaşları; «Şimdilik git. Beş-altı aya kalmadan İzmir'e alırsız» demişler. O da kabul etmiş.

«— Peki niye eczane açmıyormuş?» diye Ayşe akıllıca bir soru sordu. Cevabını da kendi verdi:

«— O eczanede hastaya slayt gösterip, aile planlaması anlatmaya kalkar, sonunda da kapiya '2 no'lu Sağlık Ocağı' yazar.

«— Aman bu tam bize göre...» dedim. «Hem doktorlar hem hastalar artık Eczacı Hanım konuşmaya başlayınca BEC'yi dinliyorlar gibi olur.»

Ertesi gün ben her zamanki gibi lojmandan hastaneye gelinceye kadar herkes gelmiş, eczanede Mehmet, Salih, Yalçın oturumu açmışlar, gündemin ilk maddesi Hüzün'ün atanmasını konuşuyorlardı. Salih de Yalçın da sınıf arkadaşları olması nedeni ile Hüzün'ün gelmesinden hem memnun, hem tedirgindiler. Salih'in sıkıntısı Hüzün gelince Mehmet'le Erkekçe'yi masanın üstüne koyup rahat rahat tartışamayacaklarıydı.

Yalçın Hami havalarında;

«— Oğlum benim hanım bu kente benimle zor dayanıyor. Bu kız tek başına nasıl dayanacak?»

Cevap Salih'ten;

«— Senin hanım bu kente değil, sana zor dayanıyor.»

Tartışmayı Mehmet kesti;

«— O buraya turistik geliyor. Insburek'taki kayak pistinin bizim pistle mukayesesi yapar, poliklinikteki halkı seyreder; «Bu işte bir yanlış var. Bu iş böyle olmamalı» der. Biraz eliş yün eldiven, çorap alır. Baharda yanık teniyle kafesine dönüp, mutluluk şarkılarını söyler... Rakı muhabbetlerine muhalefet koyar.» «— Sen neymişsin be abi!» diyebildim. Mehmet'in bu istikbali özetleyen nutkuna...

Günler geçiyor, Hüzün'ün meyl müddetinin bitmesi yaklaştıkça hepimize bir hüznün çöküyor, tedirginliğimiz artıyordu.

Ve bir öğleden sonra hastanede sekerek yürüyen, zayıf, ürkek tavırla Hüzün boy gösterdi. Mehmet, Hüseyin, Ayşe, aYlçın, Salih ve ben Hüzün'e hoş geldin seramonisi yaratalım derken eczanede ilaç başına bir eczacı düşmesine neden olduk.

İlk günlerdeki suskunluğunu Hüzün de attı, bizde çabuk attık. Yine eskisi gibi öğle tatilinden sonra o gün akşam kimin evine gidip, rakı içeceğimizi tartışmaya başlıyor, her seferinde de Hüzün'ün ellerini başına kaldırıp; «— Nefret, nefret!» diye çığlıklar atmasına neden oluyorduk. N'apalım bizde onun klasik

müzik kasetlerini bütün gün eczanede dinliyorduk. Tek sorunumuz Erkekçe'deki «bilimsel» yazıların tartışmasını kulaktan kulağa yapmamız idi.

Birgün Hüzün durup, dururken;

«— Bu eczane çok soğuk» dedi. Kaloriferin yeterli ısıttığını düşünüyorduk. Açıklama zorunluluğunu duydu. Meğer eczanede hiç çiçek yokmuş. Oymuş soğukluk. Bir üzüldük, bir üzüldük bu soğukluğa...

Hüzün'ün geldiğinin üçüncü ayında esas olay koptu, Salih'lere temizliğe gelen kadının kocası hastaneye Salih'i ziyarete gelmişti. Adamcağız zayıflıktan şikayet edince, elbirliği ile harike bir tedavi düzenleyip, 2 kutu Supradyn, 1 kutu Cobanabol, 2 ampulde Primobolan 100 verip;

«— Haplardan günde üç defa birer tane al. İğneleride yirmi gün ara ile yaptır» deyince Hüzün oturduğu yerden kükreyiverdi:

«— Siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Anabolizanların nelere neden olduğunu bilmiyorsunuz? Yazık değil mi bu adama...»

Adamcağızın şaşkınlığı bizi de geçmişti. Ortalık yumuşasın, adamda anlamasın diye hep bir ağızdan;

«— Yazık değil mi deontolojiye?» diye koro yaptık, ama nafile... Adam ilaçları almadan şaşkın şaşkın gitti. Biz bize kalınca hepimiz bir sigara yaktık. Ancak ya çok mutlu ya da çok mutsuz olduğu zamanlarda sigara için Hüzün hariç. Halbuki istediğini başardığına göre çok mutlu olmalıydı. Adamı ölümden kurtarmıştı. Ama sigara içmiyordu. Bizi kırdığı içinde demek ki çok mutsuz da değildi. Peki ama neydi Hüzün? Hüzün'ün olmadığı bir ara sorduğumuz bu soruya yeterli yanıt bulamayınca yanıt aramaktan vazgeçtik. Hüzün yine «küvezinden» bizi dinliyor, esprilerine gülüyor, «muzır neşriyata» başladık mı; «Nefret, nefret» diyerek kızarıyordu.

Hüzün'ün hastaneye geldiği dokuz ay oldu. Tayininden hala ses yok. Hastanede artık fazla sorunumuz da yok. Eczanedeki ondokuz çiçeği hergün sırayla birimiz suluyoruz. Klasik müzik kasetleri çiçeklere de iyi geliyorsa aynı kasetleri dinleye dinleye ezberledik.

Bu arada Hüzün çok kötü üşütünce, on gün antibiyotik kullandı. İlacının bittiği akşam o kadar ısrar etmemize rağmen rakusına yine tika basa buz doldurdu. Ayşe ile karşılıklı sigaraları üst üste yakıp, «Kim demiş ki sevgiler ayrılıklarla biter»i söylediler. Herhalde hastalanınca kilo kaybı sınırlarını iyice bozdu diye düşündük. Ertesi gün bir tane Primobolan 100 yaptık, Yirmi gün sonra bir tane daha yapacağız.

öykü deneme şiir öykü deneme şi

Dünyanın dostça kurulduğunu söyleyenlere karşı

«Böylest çok iyi deęiřtirmeyelim hiçbirseyi!»

Bunu mu diyelim güle oynaya?

Bardaęı görelim de ölmeyi mi seęelim susuzluktan?

Boşunu mu alalım dururken dolu bardak?

Soęukta oturup kalmışlar vardır hani,

hani, bir şey istemeyen kiřiler,

onlar gibi mi yapalım,

onlar gibi, «Biz dışarda kalsak...» mı diyelim,

hoş olsun diye bayların gönlü

bize günlük nafakamızı veren hani řu...

Bizce en iyisi, kalkmak, yeter artık, demektir

vazgeçmemek için kırıntısından bile yaşamın,

karşı çıkmaktır var gücümüzle acıyı doğuranlara

yaşanır hale getirmektir dünyayı bütün insanlara.

Bertol Brecht

öykü deneme şiir öykü deneme şi

«Bir kültürde, ya da bir kültür yaratma çabasında bir çığlık, bir damla gözyaşı, bir ölüm, akıl yoluyla açıklanabilir. Sanat, ölümdü çirkinliği de içerebildiği için sözcüğün en geniş anlamıyla güzeldir. Ama sanat hiçbir zaman umutsuzluğa ya da akla aykırı bir duruma bağımlı olamaz.»

«Edward Bond»

« KÜLTÜR »

Ecz. Erol ÖZDAYI (*)

«Kültür» sözcüğü çoğu insanda sanatsal ya da dünsel seçkin yapıtları; sanat ve bilimin gelişimi; edebiyat ve felsefeyi, insanların üstün yeteneklerinin dile gelişini çağırır. Kültürün önemi genellikle tartışılmaz ama üzerinde de pek düşünülmez. «Kültür nedir?» sorusuna bir yanıt aramazdan önce, burada, yakın zamanda ölen Michel Foucault'nun bir konuşmada söylediklerini aktarmak istiyorum:

«Beni şaşırtan, toplumumuzda sanatın bireyler ya da yaşam değil de yalnızca nesnelere değgin bir şey durumuna gelmesi. Sanatın yalnızca sanatçı denilen uzmanlar tarafından gerçekleştirilen bir uzmanlık dalına dönüşmesi. Neden her kişi kendi yaşamını bir sanat yapıtına dönüştürmesin? Neden şu ev ya da lamba bir sanat yapıtı olsun da benim yaşamım olmasın? (...) Kendi kendimizi oluşturmali, kendi kendimizi yapmalı, bir sanat yapıtı gibi düzenlemeliyiz.»

«Culture» İngilizcede, öncelikle, tarlayı sürüp ekime hazırlamak anlamına geliyor. Buna zamanla ekileni büyütme süreci, sonra giderek, benzetme yoluyla da, insanların eğitilmesi anlamları eklenmiş. Onsekizinci yüzyılın sonu ile ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında, Endüstri Devrimi'nin etkisiyle, dile yeni kav-

(*) Yayın Kurulu Üyesi

öykü deneme şiir öykü deneme şi

ramlar girer, bazı sözcükler yeni anlamlar yüklenir-ken, «culture» da önce insanların zihinsel yetkinliğini, sonra bir toplumun genel olarak zihinsel gelişmelerini belirtir olmuş. Arkasından, sanatları bütünüyle içeren bir anlam edinmiştir. En sonra da, yirminci yüzyıla doğru, özdeksel, tinsel, bütün yönleriyle, bir topluluğun yaşam biçimi anlamına kullanılmaya başlanmış.

Türkçeye Fransızcanın etkisiyle «kültür» olarak gelen bu sözcüğe Osmanlıcada «hars» karşılığını bulmuşlar. «Hars»ın anlamları daha önce: «1. Tarla sürme; 2. Sürülmeye hazırlanmış tarla» iken, yirminci yüzyılın başında üçüncü bir anlam kazanmış, Fransızcadan karşılığı olarak, kültür. Türk Dil Kurumu'nun «kültür»e önerdiği karşılık ise «ekin».

Kültür ile ilgili bir kaç tanım okuyalım kitaplarından:

«Bir topluluğun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümü.»

Başka bir yerde:

«Bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini sağlayan, gelenek, görenek, düşünüş ve sanat değerlerinin tümü?»

Yukarıdaki tanımlarda bazı sözcüklerden dolayı havada kalan bir anlam buluyoruz. Daha geniş, daha açık bir tanım şöyle:

«Bir halkın ya da bir toplumun özdeksel ve tinsel alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü, yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel gereksemelerin elde edilmesi için kullanılan her türlü araç gereç; uygulanan teknikler; düşünceler, beceriler, inançlar, geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, davranış ve yaşama biçimlerinin to-
pu.»

Son bir tanım daha aktarmak istiyorum:

«Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün özdeksel ve tinsel değerler ile bunları yaratmada sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü.»

Toplumbilimsel açıdan incelendiğinde kültür kavramı bu boyutların tümünü içermekte, aynı zamanda bir insanın toplumun üyesi olarak kazandığı değerle-

rin; gelenek ya da deneyler aracılığıyla edindiği beceri ve yeteneklerin; toplumsal grubun yarattığı özdeksel ürünlerin tümünü içerir. Bu anlamda kültür yalnızca sanat yapıtları ile değil, mutfak ve giysilerde aile ve toplum ilişkilerinin niteliğinde; değerler sistemimizde, eğitimimizde, görüşlerimizde, özlemlerimizde geleceğe güvenimizde, yabancılara yaklaşımımızda yansır. İnsan alet yapan hayvandır, hayvan aletsiz yapabilir ama insan yapamaz. İnsan, doğayla değil kültürle bağlantı içindedir. Kültür, insanın belirli bir ereğe göre oluşturduğu üretimin tümüdür. Kültür bütün bu üretimin toplamıdır ki ilkel doğanın karşısına yepyeni bir doğa, insansal bir doğa koyar. İnsansal gücüyle doğayı değiştirebilen tek varlıktır. Yaşamak için zorunlu görevlerini doğadan ürettiği sayısız aletlere yükleyerek, içinde rahatça yaşayarak düşüncesini rahatça geliştirebileceği bir doğa kurmuştur. Organlarının eksikliğini gidermiş, kanatları olmadığından uçak yapmıştır. Göremediği uzaklıkları dürbünle görmüştür. Kültür tarihsel bir olgudur ve insan uğraşlarının tüm kazançlarını dile getirir.

Günümüz toplumlarının geleceği artık her ülkeyi ilgilendirir hale gelebildiğine göre kültürlerde de büyük değişiklikleri gözlememiz kaçınılmazdı. Karşılıklı bağlar yeni girişimlere, yaratıcılıklara kaynak oluşturduğu gibi kimi kez de bazı halkların yaşam koşullarını ağırlaştırmaktadır. Böylece de büyük düş kırıklıkları olmaktadır. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi sayesinde bilgileri derleyip değerlendirme ve gezege- nin öbür ucuna iletme olanağı doğmuştur. Bu alışveriş ve ilişki ağı aynı zamanda, aynı TV dizilerinin, benzer giysilerin, benzer düşlerin aynı ziklerin geniş yığınlarla aktarılması sonucu, beraberinde standartlaşmayı getirmiştir. İnsan etkinliklerinin giderek bir çok alanını kuşatmaya yüztutan bu eğilim, kendisine uygun düşenleri geliştirmeyi, direnenleri ise yıkmayı öngördüğü için bazı çarpıklıklara yol açmaktadır. Yaratıcılığın her alanını baskı altına alan bu mantık, uç noktaya götürülürse, yaratıcılığı donmuş, tek düze bir insanlık oluşabilir.

Bundan böyle kültürel kimliğe tarihin harekete geçirici ilkelerinden biri gözüyle bakılabilir. Kültürel kimlik kendi içinde donmuş bir kavram olmak şöyle dursun, canlı ve sürekli olarak yenilenen özgün bir bireşim ögesidir. Bu anlamda kimlik birey, grup ve toplulukların ilerlemelerinin «vazgeçilmez» koşuludur. Toplumsal istenci temellendirip seferber eden, iç kay-

öykü deneme şiir öykü deneme şi

nakları ayağa kaldıran, gerekli değişimleri yaratıcı bir uyuma dönüştüren kültürel kimliktir. Kültürel kimlik kavramının gelişme sorununun odağını oluşturduğu görüşü günümüzde giderek benimsenmektedir.

Önceleri yalnızca ekonomik büyüme olarak algılanan gelişme sürecinin çok daha karmaşık, bütüncül ve çok yönlü olduğu; ancak ilgili toplumun özlemlerine uygun düşmesi ve söz konusu toplumun kültürel kimliğini eksiksizce dile getirebilmesi halinde sağlıklı ürünler verebileceği anlaşılmıştır.

Kültürel kimlik geniş kitleler için değil ama eğitimleri boyunca kültürel yabancılaşma öğeleriyle yüz yüze kalan aydınlar için önemli bir sorun oluşturmaktadır. Aydınlar daha iyi değerlendirebilmeleri ve toplumları ile bütünleşebilmeleri için kültürlerine dönmelidirler. Dolayısıyla kültürel kimliğe öncelikle okul ve üniversitede ağırlık verilmelidir. Kimliklerine sahip çıkmamış genç kuşaklara, öz kültürlerinin değerleri anlatılmalı (ama doğru), halk kültürünün yalnızca folklorik bir yapısı olmadığı öğretilmelidir.

Kültürün demokratikleşmesine ağırlık vermekten kaçınamayız. Kültüre katılma, bitmiş bir kültür ürü-

nüne ulaşmak değildir. Önemli olan toplumun kültürel bir olaya etkin katılımıdır.

Gerçek gelişme bir ulusun dinamik güçlerinin tümü tarafından özlenen ve elbirliğiyle sürdürülen gelişmedir. Diğer bir deyimle gelişme, yaşamın tüm boyutlarıyla bütünleşmeli; bir topluluktaki her birey, her meslek kategorisi ve toplumsal grup genel gelişme seferberliğine katılmalı ve bu sürecin ürünlerinden yararlanmalıdır.

Yaşamın her alanına kopmaz bağlarla bağlı olan, her insan ve her halkın en soylu en yüce değerlerini dile getiren kültür, gelişme sürecine önderlik etmeli, ekonomik büyümeyi ve teknik ilerlemeyi insanlık kılmalıdır.

Geliştirmenin kültürel boyutunu hesaba katmak demek, son çözümlemede insana onu dışlayacak yerde bünyesine alacak bir kent, varlığını sınırlandıracak yerde renklendirecek bir mekan, kendisini onurlu ve özgür kılan bir iş, dayanışmalı bir ortam, gereksinimlerine ve özlemlerine uygun düşen bir zaman sunmak demektir.

TEB 3. SANATÇILAR GÜNÜ

bu yıl 7 Haziran'da İzmir Atatürk

Kültür Merkezi'nde

Odamız tarafından düzenleniyor.

Birlikte olmak istiyoruz.